

TÜRKİYE’DE İÇSEL SEÇİM TEORİLERİNİN GEÇERLİLİĞİ: MÜDAHALE ANALİZİ UYGULAMASI

Ahmet Emrah TAYYAR¹

Gönderim tarihi:17.07.2019 Kabul tarihi:21.02.2020

Öz

Politik konjonktür teorileri seçim zamanlaması bakımından dışsal ve içsel olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Dışsal seçim teorilerinin varsayımlarında anayasal hükümlere bağlı olarak seçim zamanlaması sabittir. Ancak içsel seçim teorilerinde makro ekonomik göstergelerin durumuna göre seçim zamanlaması yasama döneminden önce ayarlanmaktadır. Dolayısıyla iktidar, erken seçim tarihini belirlerken makro ekonomik performansın durumunu dikkate almaktadır. İçsel seçim teorileri politik sörf hipotezi ve manipülatif hipotez olarak iki grupta incelenmektedir. Politik sörf hipotezine göre iktidar büyümenin yüksek, işsizlik ve enflasyonun düşük olduğu zamanı kollayarak erken seçim tarihini belirlemektedir. Manipülatif hipotez ise iktidar popülaritesini arttırmak için erken seçim döneminden önce iktisat politikası araçlarını fırsatçı amaçlarla kullandığını vurgulamaktadır. Makalede 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçimin içsel seçim teorileri açısından geçerli olup olmadığı aylık reel M0 para arzı, yurtiçi krediler, enflasyon ve işsizlik serileri için müdahale analizi kullanılarak incelenmiştir. Sonuç olarak sözü edilen dönemde Türkiye’de politik sörf hipotezi ile manipülatif hipotezin geçerli olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Politik sörf hipotezi, Manipülatif hipotez, İçsel seçim teorileri, Müdahale yöntemi, Türkiye.

Jel Sınıflandırması: D72, C22, E58

VALIDITY OF ENDOGENOUS ELECTION THEORIES IN TURKEY: APPLICATION OF INTERVENTION ANALYSIS

Abstract

Political business cycles theories are divided into two groups, external and internal in terms of election timing. In the assumption external election theories, the timing of the election is fixed depending on the constitutional provisions. However, according to the internal election theories, the timing of elections is arranged before the legislative period, depending on the performance of macro economic indicators. Therefore, the government considers the state of macro economic performance when determining the date of early elections. Internal election theories are examined in two groups as political surfing hypothesis and manipulative hypothesis. According to the political surfing hypothesis, the government determines the early election date by protecting the time when growth is high, unemployment and inflation is low. The manipulative hypothesis emphasizes that economic policy tools were used for opportunistic purposes before the early election period to increase the popularity of power. In this article, whether 6 early elections in 1987-2015 were valid in terms of internal election theories was examined using intervention analysis for monthly real M0 money supply, domestic credit, inflation and unemployment series. As a result, it was determined that the political surfing hypothesis and the manipulative hypothesis were valid in Turkey during the mentioned period.

Keywords: Political surfing hypothesis, Manipulative hypothesis, Endogenous election theories, Intervention Analysis, Turkey.

Jel Classification: D72, C22, E58

¹ Dr. Bağımsız Araştırmacı, E-posta: ahemtay@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2823-1700

1. Giriş

Yeni politik iktisat ekolünün inceleme alanlarından birisi politik konjonktür teorileridir. *Politik konjonktür teorisi*, seçim döneminde politikacılar tarafından manipüle edilen iktisat politikası araçlarının ekonomik dalgalanmalara neden olacağını ileri sürmektedir (Tayyar, 2017a: 425). Söz konusu teori seçimlerin makro ekonomik göstergelerde yaratacağı değişiklikleri incelemesinin yanı sıra oluşan istikrarsızlıkların giderilmesi açısından farklı alt dallarıyla analiz imkânı sunmaktadır (Snowdon ve Vane, 1999: 19). Politik konjonktür teorisiyle birlikte politik kavramlar içsel olarak ele alınmaktadır. İçsel olarak incelenen kavramlar parti gruplarının ideolojik veya fırsatçı davranışları, seçmenlerin fikir yapıları, şokların içsel veya dışsal yapıda olup olmaması ve parti gruplarının yetenek seviyeleri şeklindedir (Nordhaus, 1989: 2). Politik konjonktür teorileri içsel ve dışsal seçim teorileri olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir. Seçim zamanlarının dışsal olması anayasal kurullarla seçim tarihinin belirlenmesini ve politikacıların seçim zamanlamalarına ilişkin insiyatiflerin bulunmamasını ifade eder² (Drazen, 2000; Alesina, Cohen ve Roubini, 1993; Hibbs, 1977; Nordhaus, 1975). Dolayısıyla seçim zamanlarının sabit olması iktisat politikası araçlarının iktidar tarafından daha yoğun kullanılmasına yol açabilir. Ancak seçimler politikacılar tarafından yasama döneminin bitiminden önceki bir tarihte ekonominin diğer zamanlara göre iyi performans sergilediği durumda belirlenebilir. Bu paralelde seçim zamanlarının belirlenmesinde politikacıların rant arayışlarından dolayı anayasal kurulların dışına çıkılması içsel seçim teorileri kapsamında incelenmektedir.

Türkiye’de 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçimin içsel seçim teorileri açısından geçerli olup olmadığını incelemek bu makalenin temel amacını oluşturmaktadır. 1986:01-2016:05 zaman aralığında aylık seriler olan reel M0 para arzı, yurtiçi krediler, enflasyon ve işsizlik değişkenlerinin erken seçim öncesi ve sonrası değişimleri müdahale yöntemiyle analiz edilecektir. Makale 5 bölümden oluşmaktadır. Makalenin ikinci bölümünde içsel seçim teorileri karakteristik özellikleriyle birlikte açıklanacaktır. Üçüncü bölümde konuyla ilgili olarak yapılan ulusal ve uluslar arası ampirik çalışmalar özetlenecektir.

² Dışsal seçim teorileri bekleyiş yapılarına göre geleneksel ve modern modeller olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Geleneksel modeller adaptif bekleyişlere bağlı olarak modellerini geliştirirken modern modeller ise rasyonel bekleyişler teorisini temel almaktadır. Bu ayrımın dışında politikacılar ile seçmenler arasındaki ideolojik farklılıkların olması her iki modelin fırsatçı ve partizan tiplerinin varlığını göstermektedir. Bu kapsamda bekleyişler adaptif yapıdaysa politikacılar ile seçmenler arasında ideolojik farklılıklar yoksa geleneksel fırsatçı politik konjonktür teorileri, ideolojik farklılıklar varsa geleneksel partizan politik konjonktür teorileri geçerli olmaktadır. Geleneksel fırsatçı politik konjonktür teorileri Nordhaus(1975) ve Lindbeck(1976) tarafından, geleneksel partizan politik konjonktür teorileri Hibbs(1977) tarafından geliştirilmiştir. Eğer rasyonel bekleyişler geçerliyse ideolojik farklılıklar yoksa modern fırsatçı politik konjonktür teorileri, ideolojik farklılıklar varsa modern partizan politik konjonktür teorileri geçerli olmaktadır. Modern fırsatçı politik konjonktür teorileri Cukierman-Meltzer (1986), Rogoff-Sibert(1988), Rogoff(1990), Persson-Tabellini(1990) tarafından geliştirilirken modern partizan politik konjonktür teorileri Alesina(1987, 1988) çalışmalarına dayanmaktadır (Alesina, Cohen ve Roubini, 1997: 2).

Dördüncü bölümde çalışmada kullanılan serilere ait durağanlık testleri ile müdahale(intervention) analizleri yapılacaktır. Son bölümde ise sonuç ve değerlendirme kısmına yer verilecektir.

2. İçsel Seçim Teorileri

İçsel seçim zamanlaması literatürü erken seçim çağrısına karar verilirken ekonomik performansın belirleyici olduğunu vurgulamaktadır (Eryılmaz, 2015b: 523; Kayser, 2005; Smith, 2004; Chowdhury, 1993; Ito, 1990; Ito ve Park, 1988; Inoguchi, 1981). Sözü edilen literatür iki hipotez etrafında şekillenmektedir. Bunlardan ilki olan siyasi sörf hipotezi(*political surfing*) Inoguchi (1981) makalesini temel almaktadır. Bu teori iktidarın, konumunu güçlendirmek için ortaya çıkan olumlu ekonomik göstergelerden yararlanarak anayasal hükümlerin belirlediği seçim tarihinden önce seçim zamanını belirlediğini savunmaktadır (Chowdhury, 1993: 1107). Ancak Inoguchi (1981) makalesi güçlü ekonometrik modellemeleri temel almamaktadır. Ito ve Park (1988) erken seçim zamanlamalarıyla ilgili ekonometrik model geliştirerek iktisadi göstergelerin seçim zamanlamasının belirlenmesinde etkili olduğunu Japonya açısından tespit etmişlerdir. Dolayısıyla siyasi sörf hipotezi Ito ve Park (1988) tarafından *fırsatçı kabine hipotezi* olarak isimlendirilmektedir (Altun, 2014: 50-51). Erken seçim zamanlaması, seçmenlerce kolaylıkla takip edilen makro ekonomik göstergelerin en iyi olduğu seviyeye bağlıdır. Dolayısıyla hükümet, *ekonomik büyümenin yüksek, enflasyon ve işsizlik oranının düşük* olduğu olumlu ekonomik göstergelerden yararlanarak seçim için doğru zamanı bekleyecektir (Telatar, 2003). Erken seçim ihtimalinin makro ekonomik göstergeler açısından belirleyici etmenleri aşağıda yer alan (1) numaralı denklemle ifade edilebilir (Ito, 1990: 135-146).

$$Q_t = \beta_0 + \beta_1 (t - x) + \beta_2 Y_t - \beta_3 \pi_t \quad (1)$$

$$x < t < x + n$$

Yukarıda yer alan (1) numaralı denkleme göre Q_t faktörü t zamanında erken seçim ihtimalini göstermektedir. Denklemde yer alan x değişkeni yapılan seçim zamanını, n değişkeni n zamanlarında tekrar eden seçim zamanını ifade etmektedir. Y_t faktörü t zamanındaki ekonomik büyümeyi, π_t faktörü ise t zamanındaki enflasyon oranını gösterip erken seçim zamanlamasının belirlenmesinde önemli yere sahiptir. Dolayısıyla ekonomik büyümede artışın ve enflasyonun azaldığı bir ortamda erken seçim ihtimalinin arttığı söylenebilir. İçsel seçim zamanlaması literatüründe bir diğer hipotez Ito (1990) çalışmasına dayanan manipülatif hipotezdir. Buna göre iktidarın yolsuzluk veya hükümet skandallarıyla suçlan-

ması durumunda iktidar partisinin popülaritesi azalır. Popülaritesi azalan iktidarın yeniden seçmen desteğini kazanabilmek için anayasal hükümlerin belirlediği seçim zamanlamasından önce iktisat politikası araçlarını manipüle etmesi *manipülatif hipotez* olarak bilinir (Ito, 1990).

İktidarın seçim politikaları üzerinde ekonomik performansın birbiriyle ilişkili olarak iki etkisi bulunmaktadır. Bu etkileşime göre güçlü ekonomik performans popülariteyi artırarak iktidara olan desteğin yükselmesine yol açar. İktidara olan desteğin yükselmesi ise erken seçim kararının alınmasına neden olan etkenlerden birini oluşturmaktadır (Grafstörn, 2012: 1). Erken seçim kararı alınmasının iktisadi performans dışında bazı amaçları da bulunabilmektedir. Örneğin iktidarda bulunan politikacılar görev süresini daha da uzatmak için bu kararı alabilir. Bir fayda maliyet analizi özelinde iktidar, cari dönemdeki yönetimin kazanımını gelecek dönemde eğer seçilirse elde edeceği kazanımlardan daha az bulabilir. Eğer gelecekte iktidara gelmenin (*görev süresinin uzatmanın*) faydası daha büyükse bu durum erken seçim kararına yol açar (Eryılmaz, 2015a: 377; Dickson et al., 2013). Yani iktidar, erken seçim zamanlamasında mevcut ve gelecekteki karşılaştırmalı avantajlarını tespit ederek karar verir. Dolayısıyla iktidarın, içinde olmayan diğer aktörler açısından erken seçim zamanlaması belirsizlik altında bir optimizasyon problemidir (Kayser, 2005: 19; Balke, 1990).

Erken seçim kararının hükümetle ilgili olmayan ilişkileri de bulunmaktadır. Bunlardan birisi iktidarın, tek parti veya koalisyon gruplarından oluşup oluşmadığıdır. Eğer iktidarda tek parti bulunuyorsa seçmenlerin ekonomik performans açısından iyi ya da kötü olarak iktidarı sorumlu tutmaları oldukça basittir (Whitten ve Palmer, 1999; Powell ve Whitten, 1993). Ancak koalisyon iktidarının geçerli olduğu ülkelerde erken seçim kararının alınması hükümet içindeki diğer partilere de bağlıdır. Özellikle koalisyon iktidarını oluşturan partiler arasında yıpratma savaşlarının (*war of attrition*) varlığı ekonomik ve siyasi karar almada gecikmelerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Tayyar, 2018: 62). Bu nedenle koalisyon iktidarının ekonomik performansının iyi olduğu durumlarda erken seçim zamanlaması kararı tek parti iktidarı kararından daha zayıf olabilir. Dolayısıyla tek parti hükümeti ekonomi iyi performans gösterdiği zaman uygun seçim zamanını belirlemede güçlü bir teşviğe sahiptir (Smith, 2004; Cargill ve Hutchinson, 1991; Balke, 1990). İlave olarak koalisyonu oluşturan partilerin seçimden beledikleri faydaların farklı olması durumunda ekonomik durgunlukların yaşandığı dönemlerde erken seçim kararı alınabilir (Grafstörn, 2012: 7). Bu durum endojen seçim zamanlaması literatürünün aksine bir durumu göstermektedir.

Makro ekonomik performansın iyi olduğu dönemlerde erken seçim kararının alınması iktidarın yanı sıra seçmen gruplarının beklenti yapılarına bağlı olarak değişkenlik göster-

mektedir. Örneğin eski demokratik ülkelerde seçimler uzun yıllardan beri yapıldığı için seçmenlerin seçimle ilgili tecrübeleri fazladır (Brender ve Drazen, 2013: 19). Dolayısıyla iktidarın yönetebildiği iktisat politikası araçlarıyla seçim zamanında seçmenlerin takdirini kazanması zorlaşmaktadır. Buna ilave olarak refah seviyesi yüksek toplumlarda iktidarın yapacağı değişikliklerle ilgili seçmenlerin beklentileri düşük olduğu için seçimlere katılım oranı azalmaktadır. Ayrıca erken seçim kararı alan iktidar partisinin görevi boyunca refahını arttırdığı seçmen kitlesinin erken seçimlere katılmama ihtimali iktidara olan desteğin azalmasına yol açabilir. Dolayısıyla seçmen refahının yüksek, seçimsel geleneklerin oturmuş eski demokrasilerde erken seçim ihtimalinin düşük olduğu savunulabilir (Altun, 2014: 51).

Görevdeki hükümetin erken seçime gidip gitmeyeceğini belirleyen etmenlerden biri de anayasal sınırlardır. Demokratik ülkelerdeki iktidarların istedikleri zamanda seçim yapabilmeye kolaylıkları ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde (örneğin Norveç ve ABD) seçim tarihleri sabitlenmiş olsa da neredeyse tüm demokratik ülkelerde iktidarın görev süresinin bitiminden önce seçimlerin yapılmasına olanak sağlanmıştır (Grafskörn, 2013: 2-4). Dolayısıyla anayasal hükümlerin nispeten yumuşak olması bu durumun iktidar partileri tarafından fırsatçı amaçlarla kullanılmasına neden olmaktadır. Ayrıca anayasal hükümlerin belirlediği seçim tarihinden önce iktidarın seçim zamanlarını ekonominin durumuna göre ayarlaması sonucunda geniş ölçekli politik dalgalanmaların oluşmayacağı söylenebilir. Erken seçim döneminde iktidarın ekonomik göstergeler açısından doğru zamanı kollaması sonucunda devletin bütçe disiplininin taviz vermesine gerek kalmayacaktır. İçsel seçim teorileri açısından düşünüldüğünde manipülatif hipotezde bütçe disiplininin taviz verilme ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir. Çünkü iktidarda bulunan yeniden seçilebilmek için iktisat politikası araçlarını genişletici yönde kullanacaklardır. Ancak erken seçim kararının alınmasından seçime kadar olan sürenin az olması para ve maliye politikalarının manipüle edilmesini zorlaştırmaktadır (Chowdhury, 1993: 1116). İlave olarak maliye politikalarından ziyade para politikalarının fırsatçı amaçlarla kullanılabilmesi merkez bankası bağımsızlığının olmamasına veya az olmasına bağlıdır (Heckelman ve Berument, 1998; Cargill ve Hutchison, 1991: 734). Dolayısıyla manipülatif hipotezde dışsal seçim teorilerine nazaran politik iktisadi dalgalanmalar daha az olacaktır.

3. Konuya Yönelik Olarak Yapılan Ampirik Çalışmalar

Dışsal seçim teorilerine nazaran içsel seçim teorileriyle ilgili olarak ülkeler açısından yapılan ampirik çalışmalar daha azdır. Bunlardan biri olan Kayser (2005) çalışmasında iktidarın, yaklaşan seçimlerden önce ekonomiyi hangi şartlarda manipüle edeceğini öngören teorik modeller geliştirmiştir (Kayser, 2005). Bu modellere bağlı olarak Kayser (2006) ma-

kalesinde 13 OECD ülkesini inceleyerek ihracat genişlemelerinin erken seçimin bir tahmin-cisi olduğunu tespit etmiştir (Kayser, 2006). Riera (2015) çalışmasında 21 OECD ülkesinde erken seçimin daha yüksek GSYİH büyümesiyle pozitif ilişkili olduğunu elde etmiştir (Riera, 2015). Cargill ve Hutchinson (1991) çalışmalarında 1946-1986 yılları arasında Japonya’yı ele alarak seçimlerin reel GSMH ile olan ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmalarında seçim dönemlerinin büyüme üzerindeki etkisini en küçük kareler yöntemi ile büyümenin seçimleri belirleme olasılığını probit yöntemine göre araştırarak manipülatif hipotezin geçerli olduğunu tespit etmişlerdir. Ito (1990) 1955-1986 dönemi için Japonya’yı, Chowdhury (1993) 1960-1991 dönemi için Hindistan’ı inceleyerek siyasi sörf hipotezini destekleyen sonuçlara ulaşmışlardır (Chowdhury, 1993; Ito, 1990). Ferris ve Voia (2009) çalışmalarında 1867-1992 döneminde ABD’de yapılan seçimleri incelemişlerdir. Çalışmada reel gelirin yüksek olduğu zamanların erken seçim kararının alınmasında bir etken olduğu görülmüştür (Ferris ve Voia, 2009). Heckelman ve Berument (1998) Japonya ve İngiltere için Hausman testini kullanarak yaptığı analizlerde her iki ülkede fırsatçı seçim zamanlamasının geçerli olduğunu tespit etmişlerdir. İçsel seçim teorileri açısından yapılan çalışmaların çoğu seçim öncesi ekonomik performanslara odaklanırken Smith (2003) çalışmasında erken seçim zamanlamasının gelecekteki ekonominin durumuna göre şekillendiğini belirtmektedir. Çalışmasında 16 İngiliz parlamentosunu inceleyerek ilerideki ekonomik daralmaların erken seçimlerin bir nedeni olacağını dile getirmiştir (Smith, 2003). Dolayısıyla hükümet ile seçmenler arasında asimetrik bilginin olması ve iktidarın yetenekleri konusunda seçmenlere göre daha bilgili olması erken seçim kararının ekonominin gelecekteki durumuna göre belirlenmesine yol açmaktadır. Son olarak Telatar (2003) makalesinde Türkiye için 1986-1997 dönemindeki para ve maliye politikalarını probit ve logit yöntemleri yardımıyla incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre manipülatif hipoteze uygun olarak iktidarların mevcut dönem içerisinde yeniden seçimi kazanmak için iktisat politikası araçlarının fırsatçı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir (Telatar, 2003: 24-39).

4. Veri Seti ve Ampirik Analiz

Türkiye’de 1987-2015 yılları arasında 9 genel seçim uygulanmıştır. 29 Kasım 1987, 21 Ekim 1991, 25 Ekim 1995, 18 Nisan 1999, 3 Kasım 2002, 22 Temmuz 2007 ve 1 Kasım 2015 tarihlerinde yapılan genel seçimler yasama döneminin bitiminden önce yapılmıştır³. Dolayısıyla bu tarihlerde yapılan seçimler erken seçim dönemini göstermektedir. 12 Haziran 2011 ve 7 Haziran 2015 tarihlerinde yapılan seçimlerin yasama döneminin bitiminde

³ 2007 yılı genel seçimleri normal yasama dönemi bitimine 4 ay kala yapılmıştır. 2007 yılında yapılan genel seçimler her ne kadar erken seçim olarak sayılsa da iktisat politikası araçlarının manipülasyonu yasama dönemi bitimine yakın olduğu için daha net olabilir. Bu nedenle 22 Temmuz 2007 genel seçimi erken seçim olarak ekonometrik analize dâhil edilmemiştir.

yapıldığı görülmektedir. Bu paralelde makalenin temel amacı Türkiye’de 1987-2015 yılları arasında yapılan erken seçimlerin politik sörf hipotezine ve manipülatif hipoteze uyup uyumadığını incelemektir.^{4,5} *Politik sörf hipotezi*, iktidarın erken seçim kararını makro ekonomik göstergelerin en iyi olduğu zamana göre belirlemesini ifade ederken *manipülatif hipotez*, popülaritesi azalan iktidarın seçmen desteğini yeniden elde edebilmesi için iktisat politikası araçlarını manipüle etmesi olarak bilinir. Bu nedenle erken seçim döneminden önce enflasyon ve işsizliğin nasıl değiştiği ve iktidarın popülarite seviyesi bilinmese de erken seçim döneminde iktisat politikası araçlarının ne yönlü kullanıldığı temel inceleme noktasını oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada 1986:01 – 2016:05 dönemine ait para politikası göstergeleri olan aylık reel M0 para arzı ve yurtiçi kredi serileri kullanılmıştır⁶. Bu serilere ilave olarak seçmenlerin mevcut iktidarı ekonomik yönden değerlendirmede dikkate aldığı enflasyon ve işsizlik seviyelerinin durumları incelenecektir. Çalışmada kullanılan serilere ilişkin veriler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) elektronik veri dağıtım sistemi(EVDS), FRED (St. Louis Federal Rezerv Bankası) sitelerinden elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan serilerde mevsimsel birim kök olma olasılığına karşın kukla değişken yöntemiyle Eviews 9 programı yardımıyla test edilmiştir. İlgili serilerde mevsimsel birim köke rastlanılmamıştır. Makalenin çalışma bölümünde yararlanılan serilerle ilgili dönüştürme işlemleri aşağıdaki gibidir.

RM0= Dolaşımdaki nakit. 1986:01-2016:05 dönemine ait aylık nominal M0 serisi baz yılı 2010 olan tüketici fiyat endeksine bölünerek ilk olarak reel hale getirilmiştir. Ardından serinin logaritması alınarak LRM0 serisi elde edilmiştir.

KREDİ= Yurtiçi Kredi. 1986:01-2016:05 dönemine ait aylık yurtiçi kredi serisinin logaritması alınarak LKREDİ serisi elde edilmiştir.

INF= Tüketici fiyat endeksi. 2010 yılı temelli 1986:01-2016:05 dönemine ait aylık tüketici fiyat endeksinin logaritması alınarak LINF serisi elde edilmiştir.

UNEMP= İşsizlik seviyesi. 1986:01- 2016:05 dönemine ait aylık işsizlik seviyesi serisinin logaritması alınarak LUNEMP serisi elde edilmiştir.

⁴ Çalışmanın 1987 seçimleriyle birlikte başlamasının nedeni 1987 öncesinde demokratik olmayan ortamın olmasından dolayıdır. Politik konjonktür teorisi, demokratik ortamlarda geçerli olan bir teoridir.

⁵ Politik konjonktürün incelenmesinde yerel seçimlere nazaran genel seçimler daha iyi sonuçlar verdiği için yasama döneminden önce yapılan genel seçimler çalışmada kullanılmıştır (Tayyar, 2017b: 95).

⁶ Çalışmada politik sörf hipotezinin geçerli olup olmadığını tespit etmek için enflasyon ve işsizlik değişkenleri tercih edilmiştir. Politik sörf hipotezinde seçmenlerin en çok dikkat ettiği ve nispeten fikir sahibi olduğu enflasyon ve işsizlik değişkenlerinin azalış gösterdiği zamanlarda politikacıların erken seçimin tarihini belirlemeye çalışması bu tercihin temel nedenidir. Manipülatif hipotezin varlığını incelemek için yurtiçi krediler ile reel M0 para arzı değişkenleri kullanılmış olup erken seçim döneminde politikacıların popülaritesini arttırmak istemelerinden dolayı her kesime etki eden ve yönlendirilebilen değişkenler olmasına dikkat edilmiştir.

4.1. Müdahale (Intervention) Analizi

Makalede 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken genel seçimin reel M0 para arzı, yurtiçi kredi, işsizlik ve enflasyon serileri üzerindeki etkileri *müdahale (intervention) analizi* yardımıyla araştırılmaktadır. Ekonomik krizler, doğal afetler ve politik etmenler eşit aralığa sahip bir değişkene ait zaman serileri üzerinde ani değişimlere yol açabilme ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle zaman serisi üzerindeki oluşan olayları analiz etmede müdahale analizi oldukça faydalıdır (Firuzan, 2010). Dolayısıyla bu çalışmada, seçim süreçlerinin seriler üzerinde yarattığı etkiler ve değişimlerin incelenmesi müdahale analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Müdahale yöntemi, ARMA ve ARIMA ekonometrik modelleme süreciyle paralellik göstermektedir. Yöntemin temel bileşenleri müdahale zamanlarını gösteren kukla değişkenler ile ARIMA sürecidir. Müdahale yönteminin önemli kısmını oluşturan ARIMA sürecinde en uygun modelin tespitinde *Box-Jenkins yaklaşımı* kullanılmaktadır. Eşit zaman aralığına sahip olan bir zaman serisinde fonksiyon yapısı aşağıdaki gibidir (Box ve Tiao, 1975).

$$Y_t = f(k, \varepsilon, t) + N_t \quad (2)$$

(2) numaralı fonksiyon yapısına göre $Y_t = f(Y_t)$ logaritmik olarak Y_t değişkeninin uygun dönüşümlerini ifade ederken, $f(k, \varepsilon, t)$ fonksiyonun deterministik yapısını göstermektedir. Bu yapı içerisinde t dışsal değişkeni, ε müdahale etmenini ve k bilinmeyen parametreleri temsil etmektedir. Fonksiyona ilave edilen N_t değişkeni fonksiyon içerisindeki stokastik yapı ile ilintilidir. Bir seride müdahalelerin t zamanında olduğu varsayılarak sıra dışı değişimleri göstermek için transfer fonksiyonu modellemesi yapılır. Bu modelleme aşağıdaki denklemle ifade edilir (Firuzan, 2010: 5).

$$Y_t = v(B)\varepsilon_t + N_t = \frac{w(B)B^b}{\delta(B)}\varepsilon_t + N_t \quad (3)$$

(3) numaralı denklemde yer alan N_t değişkeni ARIMA(p,d,q) modeliyle uyum göstermektedir. Müdahalenin olup olmamasına göre $v(B)\varepsilon_t$ değişkeni farklı sayısal değerlerle ifade edilir. Zaman serisinde müdahalenin olduğu zamandan müdahale bitene kadarki süreçte sözü edilen etmene 1 değeri verilirken müdahale öncesi dönemde 0 değeri verilir (Chung et al. 2009: 16). Makalede Türkiye’de 1987-2015 yılları arasında yapılan 6 erken genel seçim (29 Kasım 1987, 21 Ekim 1991, 25 Ekim 1995, 18 Nisan 1999, 3 Kasım 2002, 1 Kasım 2015) için oluşturulan seçim öncesi ve sonrası olası müdahaleleri belirlemek üzere kukla değişkenler oluşturulmuştur. Erken genel seçim öncesi kukla değişkenler ESO9, ESO6 ve ESO3 olarak, seçim sonrası kukla değişkenler ESS3 ve ESS6 şeklinde gösterilmiştir. Kukla değişkenlerin tanımları aşağıda yer almaktadır.

ESO9=1 İlgili dönemde yapılan 6 erken seçim döneminde (seçim ayı dâhil) seçimlerden önceki 9 ay; aksi halde **ESO9=0**

ESO6=1 İlgili dönemde yapılan 6 erken seçim döneminde (seçim ayı dâhil) seçimlerden önceki 6 ay; aksi halde **ESO6=0**

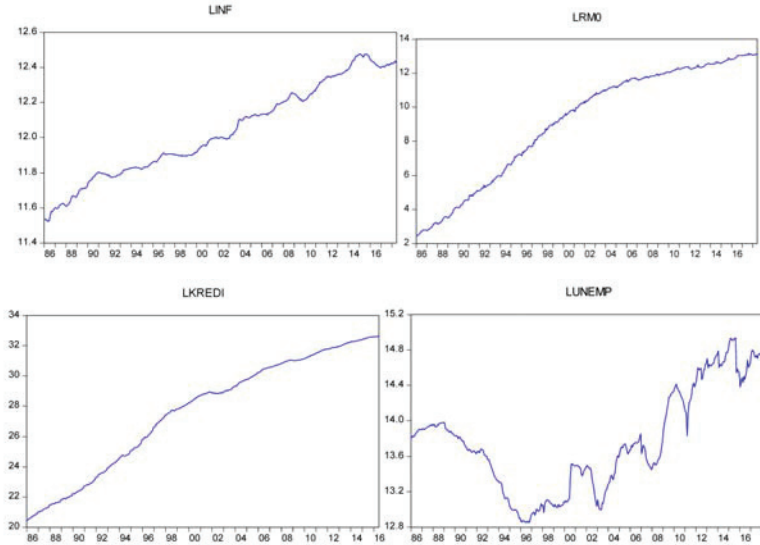
ESO3=1 İlgili dönemde yapılan 6 erken seçim döneminde (seçim ayı dâhil) seçimlerden önceki 3 ay; aksi halde **ESO3=0**

ESS3=1 İlgili dönemde yapılan 6 erken seçim döneminde seçimlerden sonraki 3 ay; aksi halde **ESS3=0**

ESS6=1 İlgili dönemde yapılan 6 erken seçim döneminde seçimlerden sonraki 6 ay; aksi halde **ESS6=0**

4.2. Durağanlık Analizi

Müdahale analizi ARIMA modelleme süreçlerini içermektedir. Dolayısıyla müdahale analizi yapmadan önce serilerin durağanlık seviyelerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmada kullanılan serilere birim kök testleri uygulanmıştır. Serilerin birim kök testleri analizinde her bir sınamanın kendine göre avantajları bulunduğu için birden fazla birim kök testi yapılmıştır. İlgili serilerin her birine *genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF)*, *Kwiatkowski-Phillips-Schmidt-Shin (KPSS)*, *Ng-Perron* ve iki kırılmalı yapısal birim kök testi olan *Lee-Strazicich (2003)* testleri kullanılmıştır.

Şekil 1. RM0, KREDİ, INF, UNEMP Serilerinin Düzey Değer Grafikleri

Şekil 1’de yer alan RM0, KREDİ, INF ve UNEMP serilerinin 1986:01-2016:05 döneminde zaman içerisindeki düzey değer değişimleri grafiksel olarak görülmektedir. Şekle göre INF, RM0 ve KREDİ serilerinde dönem boyunca sol aşağıdan sağ yukarı doğru pozitif eğilim dikkati çekmektedir. Bu durum serilerin durağan olmadığına bir işareti olabilir. Ayrıca UNEMP serisinde ilgili dönemde 1996 yılına kadar negatif trendin, 1996 yılından dönem sonuna kadar pozitif trendin varlığı görülmektedir. Diğer serilere ilave olarak bu durum ilgili dönem aralığında UNEMP serisi açısından birim kökün varlığını ifade edebilir. Dolayısıyla serilerde birim kök olma ihtimaline karşılık olarak serilerin dönüştürülmüş düzey değerlerine ilk olarak ADF, KPSS ve Ng-Perron birim kök testleri uygulanmıştır. Sözü edilen testlerin uygulanmasında Eviews 9 programından faydalanılmıştır. Serilere uygulanan birim kök test sonuçları Tablo 1 yardımıyla incelenebilir.

Tablo 1. RM0, KREDİ, INF ve UNEMP Serileri Düzey Değer Birim Kök Testi Sonuçları

Birim Kök Testleri	ADF Testi	KPSS Testi	Ng-Perron Testi			
			MZa	MZt	MSB	MPT
RM0	-0,34 (0,98)	0,59 (0,21)	-8,55 (-23,80)	-1,91 (-3,42)	0,22 (0,14)	11,21 (4,03)
KREDİ	0,57 (0,97)	0,56 (0,21)	1,08 (-23,80)	1,07 (-3,42)	0,98 (0,14)	223,51 (4,03)
INF	-2,70 (0,23)	0,16 (0,21)	-9,54 (-23,80)	-2,06 (-3,42)	0,21 (0,14)	10,05 (4,03)
UNEMP	-1,29 (0,88)	0,52 (0,21)	-2,16 (-23,80)	-0,93 (-3,42)	0,43 (0,14)	36,80 (4,03)

Not: Tabloda parantez içindeki değerler %1 seviyesindeki kritik değerleri göstermektedir. ADF testinde parantez içi değerler %1 seviyesindeki olasılık değerlerini ifade etmektedir. Tüm değişkenlerin KPSS testinde otomatik olarak Barlett-Kernel tekniğiyle Newey-West 16 band genişliği belirlenmiştir. ADF testinde SIC kriterine göre INF değişkeninde 2, KREDİ değişkeninde 1, RM0 değişkeninde 14, UNEMP değişkeninde 0 gecikme tespit edilmiştir. Ng-Perron testinde Barlett-Kernel tekniğiyle Newey-West UNEMP, KREDİ ve INF değişkenleri için 2, RM0 değişkeni için 14 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1’de serilerin düzey değerleri için yapılan birim kök test sonuçlarına göre tüm serilerin ADF birim kök testi açısından %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. KPSS birim kök testine göre INF serisi hariç tüm serilerin LM değeri pa-

rantez içerisinde yer alan kritik değerden büyük olduğundan serilerin düzey değerinde birim kök taşıdığı anlaşılmaktadır. Ancak INF serisinin LM değeri parantez içerisinde bulunan değerden küçük olduğu için bu serinin KPSS testi açısından durağan olduğu söylenebilir. Son olarak Ng-Perron testinde tüm serilerin MZa ve MZt mutlak değerli seviyeleri kritik değerden küçük olduğu görülmektedir. İlave olarak MSB ve MPT test istatistiklerinin kritik değerden büyük olması serilerin düzey değerinde birim kök barındırdığını göstermektedir. Ancak birim kök testi açısından kullanılan ADF, KPSS ve Ng-Perron testleri yapısal kırılmaları dikkate almadan analiz yapmaktadır. Serilerde birim kök olup olmadığının analizinde yapısal kırılmaların göz önünde bulundurulmaması bir eksikliklerdir. Bu nedenle serilerin dönüştürülmüş düzey değerlerine iki kırılmalı yapısal birim kök testi olan Lee-Strazicich (2003) testi Gauss 9 programı yardımıyla yapılmıştır. Testin sonuçları Tablo 2 yardımıyla incelenebilir.

Tablo 2. RM0, KREDİ, INF ve UNEMP Serileri Düzey Değerlerinin İki Kırılmalı Lee-Strazicich(2003) Birim Kök Testi Sonuçları

Seri	Model	Gecikme	Kırılma Zamanları	λ	t istatistiği	Kritik Değer
RM0	Model A	2	1998M8,2003M10	0,4; 0,6	-2,96	-4,54*
	Model C	2	1998M2,2014M7	0,4; 0,8	-3,90	-6,42*
KREDİ	Model A	3	1990M2,1998M11	0,2; 0,4	-0,99	-4,54*
	Model C	3	1996M5,2003M2	0,4; 0,6	-3,45	-6,45*
INF	Model A	2	1998M8,2003M10	0,4; 0,5	-2,96	-4,54*
	Model C	2	1998M2,2014M7	0,4; 0,8	-3,90	-6,42*
UNEMP	Model A	0	2011M3,2014M2	0,7; 0,8	-1,34	-4,54*
	Model C	0	1994M9,206M12	0,2; 0,6	-3,39	-6,41*

Not: Tabloda yer alan yıldızla gösterilen kritik değerler %1 anlamlılık seviyesini göstermektedir. Kritik değerler Lee ve Strazicich (2003)'den alınmıştır.

Tablo 2'de tüm serilerin Lee-Strazicich (2003) iki kırılmalı birim kök testi değerleri bulunmaktadır. Buna göre iki kırılmalı yapısal birim kök testi olan Lee-Strazicich (2003) testinde düzeyde kırılmayı gösteren model A için tüm serilerin hesaplanan t istatistik değeri, kritik değerden küçük olduğundan model A açısından serilerin düzey değerinde durağan olmadığı tespit edilmiştir. Aynı analizde hem düzeyde hem de eğimde kırılmayı gösteren model C için tüm seriler açısından hesaplanan t istatistiğinin değeri kritik değerden küçük olduğundan serilerin düzey değerinde birim kök taşıdığı görülmektedir. Bu teste ilave olarak tüm seriler için yapılan ADF, KPSS ve Ng-Perron testlerinde genel eğilim birim kökün varlığını gösterdiğinden tüm serilerin birinci farklarının alınmasına karar verilmiştir. Serilerin birinci farklarının alınmasından sonra durağan olmayan yapının yeniden görülebilmesi

olasılığına karşın tekrar sözü edilen birim kök testleri tüm serilere uygulanmıştır. Tüm serilerin birinci farkta durağan olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Analiz Sonuçları

Serilerin durağanlık analizlerinden sonra seriler müdahale yöntemiyle test edilmiştir. Müdahale yöntemi ARIMA modelleme sürecine benzediği için serilerin analizinde ARIMA sürecinin aşamalarına uygun hareket edilmiştir. ARIMA modeline ilave olarak bu çalışmada mevsimsellik dikkate alınmış olup “Mevsimsel ARIMA (*Seasonal ARIMA-SARIMA*)” sürecine uygun olmasına özen gösterilmiştir. Bu sürece uygun olarak sürecin ilk aşamasında birim kök içeren serilerin bir farkı alınarak seriler durağan hale getirilmiştir. 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçim için üçer aylık periyotlarla seçim öncesi 3 ve seçim sonrası 2 kukla değişkenler oluşturulmuştur. Kukla değişkenlerin oluşturulmasındaki amaç seçim öncesi 9 aylık ve seçim sonrası 6 aylık süreçte serilerdeki değişimin tespit edilebilmesidir. Ardından her bir seri için Eviews 9 programı yardımıyla en uygun SARIMA modelinin tespiti yapılmıştır. En uygun modelin belirlenimi sürecinde Akaike bilgi kriterinin (AIC) en düşük olmasına dikkat edilmiştir.

Enflasyon Seviyesi (LINF)

1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçimin (*29 Kasım 1987, 21 Ekim 1991, 25 Ekim 1995, 18 Nisan 1999, 3 Kasım 2002, 1 Kasım 2015*) toplulaştırılmış etkileri seçim öncesi için 9 aylık ve seçim sonrası 6 aylık dönemler halinde enflasyon serisi açısından analiz edilmiştir. Enflasyon serisinin çalışmada kullanılmasının nedeni *politik sörf hipotezine göre* seçmenlerin, iktidarın ekonomik performansını değerlendirmede dikkate aldığı ekonomik göstergelerden biri olmasındandır. Yeniden seçilme amacıyla olan iktidar ekonomik açıdan yetenekli olduğunu seçmenlere gösterebilmek için erken seçim döneminde enflasyonun düşük veya azalıyor olması gerekmektedir. Seçim öncesi kukla değişkenli modellere en uygun SARIMA yapıları ESO9 için SARIMA (6,1,8)(4,0,4), ESO6 için SARIMA (9,1,9)(4,0,4), ESO3 için SARIMA (9,1,8)(4,0,4) şeklindedir. Seçim sonrası 2 kukla değişkene ait en uygun SARIMA yapıları ise ESS3 için SARIMA (9,1,7)(4,0,4) ve ESS6 için SARIMA(9,1,7)(4,0,4) şeklindedir.

Tablo 3. INF Serisi İçin SARIMA Analiz Sonuçları

LINF					
	ESO9	ESO6	ESO3	ESS3	ESS6
En Uygun Model	SARIMA (6,1,8) (4,0,4)	SARIMA (9,1,9) (4,0,4)	SARIMA (9,1,8) (4,0,4)	SARIMA (9,1,7)(4,0,4)	SARIMA (9,1,7) (4,0,4)
Katsayı	-0,009 (0,809)	-0,013 (0,057)	0,025 (0,000)	0,025 (0,000)	0,024 (0,000)
Kukla	-0,005 (0,056)	-0,003 (0,006)	0,014 (0,001)	0,012 (0,007)	0,010 (0,000)
AR(6)	0,236 (0,000)				
AR(9)		0,933 (0,000)	0,321 (0,000)	0,361 (0,000)	0,391 (0,000)
MA(7)				0,296 (0,000)	0,273 (0,000)
MA(8)	-0,155 (0,007)		0,268 (0,000)		
MA(9)		-0,971 (0,000)			
SAR(4)	0,988 (0,000)	0,940 (0,000)	-0,645 (0,000)	-0,681 (0,000)	-0,854 (0,000)
SMA(4)	-0,838 (0,000)	-0,868 (0,000)	0,883 (0,000)	0,827 (0,000)	0,969 (0,000)
Prob Değeri ^F	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ADJ R	0,48	0,53	0,32	0,34	0,35
AIC	-5,182	-5,273	-4,891	-4,927	-4,943

Not: Tabloda parantez içinde yer alan yazılı değerler prob(olasılık) değerlerini göstermektedir.

INF serisi için Tablo 3'te yer alan SARIMA analiz sonuçları incelendiğinde erken seçim döneminden önceki 9 ve 6 aylık zaman diliminde enflasyonun azaldığı görülmektedir. ESO9 ve ESO6 kukla değişkenin aldığı işaretlerin negatif olması bu durumu açıklamaktadır. Erken seçim öncesi 3 aylık dönemde ve buna ilave olarak erken seçim sonrası 3 ve 6 aylık dönemde enflasyonun arttığı tespit edilmiştir. ESO3, ESS3 ve ESS6 kukla değişkenlerin işaretlerinin pozitif olması enflasyonun sözü edilen dönemde arttığını göstermektedir. Ayrıca ESO9 kukla değişkeni %10 ve diğer kukla değişkenler %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye'de 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken genel seçim öncesinde genel olarak enflasyon düşerken, erken seçim sonrasında enflasyonun arttığı görülmektedir. Bu durumda iktidarın erken seçim zamanlamasını belirlerken enflasyon değişkeninin seviyesini dikkate aldığı söylenebilir. Sadece erken seçimlerden 3 ay önce enflasyonun artış eğiliminde olması politik sörf hipotezine uymamaktadır.

İşsizlik Seviyesi (LUNEMP)

Türkiye’de 1987-2015 yılları arasında yapılan 6 erken seçimin toplulaştırılmış etkileri seçim öncesi için 9 aylık ve seçim sonrası 6 aylık dönemler halinde işsizlik serisi açısından analiz edilmiştir. İşsizlik serisinin çalışmada kullanılmasının nedeni *politik sörf hipotezine göre* erken seçim zamanlamasını belirleyen iktidarın işsizlik seviyesini dikkate almasından dolayıdır. İktidarın yeniden seçilebilmesi için erken seçim döneminde işsizlik oranının düşük veya azalıyor olması gerekmektedir. Seçim öncesi kukla değişkenli modellere en uygun SARIMA yapıları ESO9, ESO6 ve ESO3 için SARIMA(8,1,8)(12,0,12) şeklindedir. Seçim sonrası kukla değişkenler için ESS3 için SARIMA(7,1,5)(6,0,6) ve ESS6 için SARIMA(6,1,6)(6,0,6) olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. UNEMP Serisi İçin SARIMA Analiz Sonuçları

LUNEMP					
	ESO9	ESO6	ESO3	ESS3	ESS6
En Uygun Model	SARIMA (8,1,8) (12,0,12)	SARIMA (8,1,8) (12,0,12)	SARIMA (8,1,8) (12,0,12)	SARIMA (7,1,5)(6,0,6)	SARIMA (6,1,6)(6,0,6)
Katsayı	0,007 (0,000)	0,007 (0,000)	0,005 (0,000)	0,000 (0,767)	0,002 (0,135)
Kukla	-0,027 (0,000)	-0,030 (0,000)	-0,031 (0,003)	-0,014 (0,000)	-0,011 (0,001)
AR(6)					-0,753 (0,000)
AR(7)				0,090 (0,007)	
AR(8)	-0,941 (0,000)	-0,939 (0,000)	-0,780 (0,000)		
MA(5)				0,070 (0,002)	
MA(6)					-0,758 (0,000)
MA(8)	0,950 (0,000)	0,951 (0,000)	0,745 (0,002)		
SAR(6)				-0,807 (0,000)	0,586 (0,000)
SAR(12)	0,604 (0,000)	0,618 (0,000)	0,649 (0,000)		
SMA(6)				1,025 (0,000)	1,007 (0,000)
SMA(12)	-0,944 (0,000)	-0,944 (0,000)	-0,942 (0,000)		
Prob F Değeri	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ADJ R	0,16	0,16	0,14	0,11	0,11
AIC	-3,298	-3,290	-3,274	-3,254	-3,263

Not: Tabloda parantez içinde yer alan yazılı değerler prob(olasılık) değerlerini göstermektedir.

Tablo 4'te yer alan UNEMP serisinin SARIMA analiz sonuçlarına bakıldığında erken seçim döneminden önceki 9, 6 ve 3 aylık zaman diliminde işsizliğin azaldığı görülmektedir. ESO9, ESO6 ve ESO3 kukla değişkenlerinin aldığı işaretlerin negatif olması bu durumu ifade etmektedir. Erken seçim sonrası 3 ve 6 aylık dönemde ESS3 ve ESS6 kukla değişkenlerinin aldığı işaretlerin negatif olması erken seçim öncesi döneme paralel olarak işsizlik oranlarındaki azalışın devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca analizde yer alan tüm kukla değişkenlerin %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sonuç ola-

rak Türkiye’de 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçim öncesinde işsizlik seviyesinde azalışın olduğu ve bu değişkendeki azalışın seçim sonrası dönemde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Seçmenlerin kolaylıkla dikkate aldığı makro ekonomik göstergelerden biri olan işsizlik oranında erken seçim öncesi azalışların tespit edilmesi iktidarın erken seçim zamanlamasını belirlerken işsizlik seviyesini dikkate aldığını ve politik sörf hipotezinin işsizlik değişkeni açısından geçerli olduğunu göstermektedir.

Yurtiçi Kredi (LKREDİ)

Türkiye’de 1987-2015 yılları arasında yapılan 6 erken seçimin toplulaştırılmış etkileri seçim öncesi için 9 aylık ve seçim sonrası 6 aylık dönemler halinde yurt içi kredi serisi açısından analiz edilmiştir. Yurtiçi kredi serisinin çalışmada kullanılmasının nedeni iktidarın yeniden seçilebilmek amacıyla seçmenleri etkilemek için kullandığı araçlardan biri olmasıdır. Manipülatif hipoteze göre iktidar anayasal hükümlerin belirlediği seçim zamanlamasından önce iktisat politikası araçlarını manipüle etmektedir. Bu doğrultuda erken seçim öncesinde yurtiçi kredi değişkeninin seviyesinde artış beklenmektedir. Seçim öncesi kukla değişkenli modellere en uygun SARIMA yapıları ESO9 ve ESO6 için SARIMA(9,1,9)(6,0,6), ESO3 için SARIMA(7,1,7)(6,0,6) olarak belirlenmiştir. Seçim sonrası ESS3 için SARIMA(5,1,9)(6,0,6) ve ESS6 için SARIMA(7,1,7)(6,0,6) şeklindedir.

Tablo 5. KREDİ Serisi İçin SARIMA Analiz Sonuçları

LKREDİ					
	ESO9	ESO6	ESO3	ESS3	ESS6
En Uygun Model	SARIMA (9,1,9) (6,0,6)	SARIMA (9,1,9) (6,0,6)	SARIMA (7,1,7) (6,0,6)	SARIMA (5,1,9)(6,0,6)	SARIMA (7,1,7)(6,0,6)
Katsayı	0,024 (0,001)	0,024 (0,001)	-0,001 (0,748)	0,016 (0,003)	-0,001 (0,761)
Kukla	-0,015 (0,000)	-0,013 (0,004)	0,007 (0,000)	0,017 (0,014)	-0,003 (0,000)
AR(5)				0,153 (0,000)	
AR(7)			0,896 (0,000)		0,896 (0,000)
AR(9)	-0,751 (0,000)	-0,759 (0,000)			
MA(7)			-0,967 (0,000)		-0,968 (0,000)
MA(9)	0,940 (0,000)	0,943 (0,000)		0,196 (0,000)	
SAR(6)	0,957 (0,000)	0,958 (0,000)	0,960 (0,000)	0,966 (0,000)	0,960 (0,000)
SMA(6)	-0,846 (0,000)	-0,854 (0,000)	-0,975 (0,000)	-0,968 (0,000)	-0,976 (0,000)
Prob F Değeri	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ADJ R	0,39	0,39	0,39	0,36	0,39
AIC	-4,273	-4,261	-4,276	-4,232	-4,273

Not: Tabloda parantez içinde yer alan yazılı değerler prob(olasılık) değerlerini göstermektedir.

Tablo 5'te yer alan KREDİ serisinin SARIMA analiz sonuçlarına bakıldığında erken seçim döneminden önceki 9 ve 6 aylık zaman diliminde yurtiçi kredi seviyesinde azalış, erken seçime 3 ay kala olan dönemde yurtiçi kredi seviyesinde artış olduğu görülmektedir. ESO9 ve ESO6 kukla değişkenlerinin aldığı işaretin negatif, ESO3 kukla değişkeninin aldığı işaretin pozitif olması bu durumu kanıtlamaktadır. Erken seçim sonrası 3 aylık dönemde yurtiçi kredilerin seviyesi artmaya devam ederken, seçim sonrası 6 aylık periyotta azalış dikkati çekmektedir. ESS3 kukla değişkeni dışında kalan tüm kukla değişkenler %1 düzeyinde, ESS3 kukla değişkeni %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak Türkiye'de 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçim öncesinde manipülatif hipoteze uygun olarak yurtiçi kredilerde artış ve seçim sonrasında ise azalış olduğu tespit edilmiştir. Buna ilave olarak manipülatif hipotezin belirttiği üzere erken seçim döneminde yurtiçi kredi değişkenindeki dalgalanmaların kısa vadeli olduğu görülmektedir.

Reel M0 Para Arzı (RM0)

Türkiye’de 1987-2015 yılları arasında yapılan 6 erken seçimin toplulaştırılmış etkileri seçim öncesi için 9 aylık ve seçim sonrası 6 aylık dönemler halinde reel M0 para arzı açısından analiz edilmiştir. Merkez bankası tarafından yapılan para politikasının seçim döneminde hangi yönde değiştiğini görmek için analizde reel M0 para arzı kullanılmıştır. Manipülatif hipoteze göre iktidar anayasal hükümlerin belirlediği seçim zamanlamasından önce iktisat politikası araçlarını genişletici yönde kullanmaktadır. Dolayısıyla erken seçim öncesinde reel M0 para arzı değişkeninde artış, erken seçim sonrasında ise azalış beklenmektedir. Seçim öncesi kukla değişkenli modellere en uygun SARIMA yapıları ESO9 için SARIMA(8,1,2)(5,0,5), ESO6 için SARIMA(8,1,2)(6,0,6) ve ESO3 için SARIMA(8,1,8)(5,0,5) şeklindedir. Seçim sonrası ESS3 için SARIMA(8,1,2)(6,0,6) ve ESS6 için SARIMA(8,1,8)(6,0,6) şeklindedir.

Tablo 6. RM0 Serisi İçin SARIMA Analiz Sonuçları

LRM0					
	ESO9	ESO6	ESO3	ESS3	ESS6
En Uygun Model	SARIMA (8,1,2) (5,0,5)	SARIMA (8,1,2) (6,0,6)	SARIMA (8,1,8) (5,0,5)	SARIMA (8,1,2) (6,0,6)	SARIMA (8,1,8) (6,0,6)
Katsayı	0,025 (0,000)	0,026 (0,000)	0,007 (0,000)	0,030 (0,000)	-0,025 (0,394)
Kukla	0,020 (0,034)	0,015 (0,012)	-0,025 (0,078)	-0,037 (0,005)	-0,019 (0,000)
AR(8)	-0,092 (0,052)	-0,159 (0,004)	0,811 (0,000)	-0,159 (0,004)	0,801 (0,000)
MA(2)	0,183 (0,000)	0,151 (0,007)		0,150 (0,007)	
MA(8)			-0,947 (0,000)		-0,962 (0,000)
SAR(5)	-0,854 (0,000)		0,497 (0,000)		
SAR(6)		0,729 (0,000)		0,737 (0,000)	0,978 (0,000)
SMA(5)	0,978 (0,000)		-0,732 (0,000)		
SMA(6)		-0,518 (0,000)		-0,519 (0,000)	-0,985 (0,000)
Prob Değeri F	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ADJ R	0,11	0,11	0,12	0,12	0,15
AIC	-2,903	-2,921	-2,887	-2,936	-2,969

Not: Tabloda parantez içinde yer alan yazılı değerler prob(olasılık) değerlerini göstermektedir.

Tablo 6’da yer alan RM0 serisinin SARIMA analiz sonuçları incelendiğinde erken seçim döneminden önceki 9 ve 6 aylık zaman diliminde reel M0 para arzı seviyesinde artış, erken seçime 3 ay kala olan dönemde azalış olduğu görülmektedir. ESO9 ve ESO6 kukla değişkenlerinin aldığı işaret pozitif olup ESO3 kukla değişkeninin aldığı işaretin negatif olması bu durumu kanıtlamaktadır. ESS3 ve ESS6 kukla değişkenlerinin aldığı işaretlerin negatif olması erken seçim sonrası 3 ve 6 aylık dönemde reel M0 para arzı seviyesinde azalışların olduğunu göstermektedir. ESS3 ve ESS6 kukla değişkenleri %1 düzeyinde, ESO9 ve ESO6 kukla değişkenleri %5 düzeyinde ve ESO3 kukla değişkeni %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak Türkiye’de 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçim öncesinde manipülatif hipoteze uygun bir şekilde genel olarak reel M0 para arzında seçim öncesi dönemde artış, seçim sonrası dönemde azalış olduğu tespit edilmiştir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Politik konjonktür teorileri seçim zamanlamalarının belirlenimi açısından dışsal ve içsel seçim teorileri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dışsal seçim teorilerinde anayasal hükümlere uygun olarak seçimler normal yasama dönemi bittikten sonra yenilenir. Bu noktada fırsatçı veya ideolojik amaçlarla yeniden seçilmek isteyen iktidar yasama döneminin bitimini bekleyerek iktisat politikası araçlarını istediği yönde manipüle eder. Dolayısıyla dışsal seçim teorilerinde seçimlerin zamanlaması sabit olup iktisat politikası araçları makro ekonomik göstergeleri olumlu yönde etkilemek için kullanılır. İçsel seçim teorilerinde ise makro ekonomik göstergelerin (*enflasyon, büyüme ve işsizlik*) durumuna göre seçim zamanlaması yasama döneminin bitiminden önceki bir zaman için belirlenir. Bu paralelde söz konusu teori makro ekonomik göstergelerin erken seçim tarihinin belirleniminde etkili olduğunu vurgulamaktadır. İçsel seçim teorileri kendi içinde *siyasi sörf hipotezi* (veya fırsatçı kabine hipotezi) ve *manipülatif hipotez* olarak ayrılmaktadır. Siyasi sörf hipotezine göre iktidar erken seçim zamanını enflasyonun ve işsizliğin düşük, büyümenin yüksek olduğu zamanda belirlemektedir. Bu nedenle iktidarın iktisadi göstergeleri manipüle etmek için iktisat politikası araçlarını kullanmasına gerek kalmamaktadır. Manipülatif hipoteze göre popülaritesi çeşitli nedenlerden dolayı azalmış (*yolsuzluk, ekonomik krizler, hükümet skandalları*) veya popülaritesini arttırmak isteyen iktidarın, erken seçim döneminden önce para ve maliye politikalarını fırsatçı amaçlarla kullandıklarını savunmaktadır. Dışsal seçim teorilerine kıyasla erken seçim kararının alınmasından sonra seçim dönemine kadar sürenin az olması iktisat politikası araçlarının kullanımının ve iktisadi göstergelerdeki dalgalanmaların daha az olacağı söylenebilir. Ayrıca erken seçim kararı alındıktan sonra seçimsel kaygılardan dolayı para politikasının kullanımı merkez bankası bağımsızlığıyla ilgilidir. Bağımsızlık seviyesi az olan ülkelerde para politikası araçlarının seçim döneminde manipülasyonu daha fazla olduğu belirtilmektedir.

Çalışmada Türkiye’de 1987-2015 döneminde yapılan 6 erken seçimin içsel teorilere uyup uymadığı müdahale analizi kullanılarak incelenmiştir. Analizde 1986:01-2016:05 dönemine ait olan aylık reel M0 para arzı, yurt içi krediler, enflasyon ve işsizlik serileri kullanılmıştır. Buna göre Türkiye’de erken seçim dönemi öncesinde enflasyon ve işsizlik oranları genel olarak azalış gösterdiği için siyasi sörf hipotezine uygun sonuçlar elde edilmiştir. Yani sözü edilen dönemde politikacılar seçmenleri etkilemek için seçmenlerin en çok dikkat ettiği makro ekonomik göstergeler olan enflasyon ve işsizlik oranlarının azalış gösterdiği zamanlarda erken seçim tarihini belirlediği tespit edilmiştir. Buna ilave olarak elde edilen analiz sonuçlarına göre erken seçim öncesi dönemde yurtiçi kredi ve M0 para arzı değişkenlerinin arttığı görülmektedir. Bu durum ilgili dönemde yapılan erken seçimlerden önce iktisat politikası araçlarının manipüle edildiğini gösterdiği için Türkiye’de manipülatif hipotezin geçerli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla 1987-2015 yılları arasında yapılan erken seçimlerde politikacılar seçmenlerin desteğini elde edebilmek için hem makro ekonomik faktörlerin en iyi olduğu zamanı kollayıp hem de iktisat politikası araçlarından faydalanmışlardır. Bu durum yasama döneminden önce politik kaynaklı döngülere yol açacağı için anayasal düzenlemelerden yararlanılarak erken seçimlerle ilgili kararların seçimlerle göreve gelen hükümetlerin inisiyatifine bırakılmaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ALESINA, A.; G.D. COHEN and N. ROUBINI; (1993), “Electoral Business Cycle in Industrial Democracies”, *European Journal of Political Economy*, 9, pp. 1- 23.
- ALESINA, A.; G. D. COHEN and N. ROUBINI; (1997), *Political Cycles and the Macroeconomy*, The MIT Press, England.
- ALTUN, T.; (2014), “Türkiye’de Fırsatçı ve Partizan Politik Konjonktürel Dalgalanmalar: 1950-2010”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B Dergisi*, Cilt 36, Sayı 2, ss. 47-69.
- BALKE, N.S.; (1990), “The Rational Timing of Parliamentary Elections”, *Public Choice* 65, pp. 201-216.
- BOX, G. and G. TIAO; (1975), “Intervention Analysis with Applications to Economic and Environmental Problems”, *Journal of the American Statistical Association*, Vol. 70, No. 349, pp. 70-79.
- BRENDER, A. and A. DRAZEN; (2013), “Elections, Leaders and the Composition of Government Spending”, *Journal of Public Economics*, 97, pp. 18-31.
- CARGILL, T. and M. HUTCHISON; (1991), “Political Business Cycles with Endogenous Election Timing: Evidence from Japan”, *The Review of Economics and Statistics*, 73(4), pp. 733-739.
- CHOWDHURY, A. R.; (1993), “Political Surfing over Economic Waves: Parliamentary Election Timing in India”, *American Journal of Political Science*, 37(4), pp. 1000-1118.

- CHUNG, R.; W. IP and S. CHAN; (2009), “An ARIMA Intervention Analysis Model for the Financial Crisis in China’s Manufacturing Industry”, *International Journal of Engineering Business Management*, Vol.1 No.1, pp. 15-18.
- DICKSON, V.; M. FARNWORTH and J. ZHANG; (2013), “Opportunism and Election Timing by Canadian Provincial and Federal Governments”, *Canadian Public Policy*, Vol.39, No.1, pp. 101-118.
- DRAZEN, A.; (2000), *Political Economy in Macroeconomics*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- ERYILMAZ, F.; (2015a), “An Economic View on Politics: Public Choice Theory”, *Turkey at the Beginning of 21st Century: Past and Present*, Bulgaria: Sofia University St. Kliment Ohridski Publishing, pp. 367- 381.
- ERYILMAZ, F.; (2015b), “The Effects of Elections on Turkish Economy: Evidence from Money Supply”, *Turkey at the Beginning of 21st Century: Past and Present*, Bulgaria: Sofia University St. Kliment Ohridski Publishing, pp. 520- 531.
- FERRIS, J.S. and M.C. VOIA; (2009), “What Determines the Length of a Typical Canadian Parliamentary Government?”, *Canadian Journal of Political Science*, 42, pp. 881-910.
- FİRUZAN, E. (2010); “Türkiye’de Petrol Fiyatları Oynaklığının Modellenmesi”, *İstanbul Üniversitesi Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi*, Sayı 12, ss. 1-17.
- GRAFSTORM, C.; (2012), “Endogenous Elections and the Economic Vote: For Whom do Early Elections Bolster Electoral Prospects?”, <https://pdfs.semanticscholar.org/7221/7ee7774adf1791982b90650a6ba3c2808873.pdf>, 10.10.2018.
- GRAFSTORM, C.; (2013), “Economics and Types of Elections”, https://sites.lsa.umich.edu/poliscipw/wp-content/uploads/sites/223/2015/01/grafstrom_chapter4.pdf, 10.10.2018.
- HECKELMAN, J.C. and H. BERUMENT; (1998), “Political Business Cycles and Elections”, *Southern Economic Journal*, 64(4), pp. 987-1000.
- HIBBS, D.A.; (1977), “Political Parties and Macroeconomic Policy”, *The American Political Science Review*, Vol. 71, No. 4, pp. 1467- 1487.
- INOBUCHI, T.; (1981), “Explaining and Predicting Japanese General Elections 1960-1980”, *The Journal of Japanese Studies*, Vol.7, No.2, pp. 285-318.
- ITO, T.; (1990), “The Timing of Elections and Political Business Cycles in Japan”, *Journal of Asian Economics*, 1(1), pp. 135-156.
- ITO, T. and H. PARK; (1988), “Political Business Cycles in the Parliamentary System”, *Economic Letters* 27, No.3, pp. 233-238.
- KAYSER, M.A.; (2005), “Who Surfs, Who Manipulates? The Determinants of Opportunistic Election Timing and Electorally Motivated Economic Intervention”, *American Political Science Review*, Vol.99, No.1, pp. 17-27.
- KAYSER, M. A.; (2006), “Trade and the Timing of Elections”, *B. J. Pol.S.*, Cambridge University Press, pp. 437-457.
- NORDHAUS, W. D.; (1975), “The Political Business Cycle”, *Review of Economic Studies*, Vol.42, pp. 169- 189.

- NORDHAUS, W. D.; (1989), “Alternative Approaches to the Political Business Cycles”, *Brooking Papers on Economic Activity*, Vol.2, pp. 1- 68.
- POWELL, G.B. and G. D. WHITTEN; (1993), “A Cross-National Analysis of Economic Voting: Taking Account of the Political Context”, *American Journal of Political Science*, Vol.37, No.2, pp. 391-414.
- RIERA, P.; (2015), “Economy, Type of Government, and Strategic Timing of Elections: Calling Opportunistic Early Elections in OECD Democracies”, *West European Politics*, pp. 1-23.
- SMITH, A.; (2003), “Election Timing in Majoritarian Parliaments”, *British Journal of Political Science*, 33, pp. 397-413.
- SMITH, A.; (2004), “Election Timing”, Cambridge University Press, <http://assets.cambridge.org/97805218/33639/sample/9780521833639ws.pdf>, 10.10.2018.
- SNOWDON, B. and H. R. VANE; (1999), *Modern Macroeconomics: Its Origins, Development and Current State*, Edward Elgar Publishing, USA.
- TAYYAR, A. E.; (2017a), “Esnek Kur Rejiminde Politik Döviz Kuru Dalgalanmalarının Varlığı: Türkiye Örneği”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:5, Sayı: 63, ss. 423-442.
- TAYYAR, A. E.; (2017b), “Political Monetary Cycles in Coalition and Single Party Government Periods: A Case Study on Turkey”, *Annals of the Constantin Brancuşi University of Targu Jiu, Economy Series*, Issue 6/2017, pp. 89-111.
- TAYYAR, A.E.; (2018), “The Relationship between General Elections and Law of Paid Military Service in Turkey: Post-1987 Period”, *Social Sciences Researches in the Globalizing World*, Chapter 4, St. Kliment Ohridski University Press, Sofia, pp. 53-67.
- TELATAR, F.; (2003), “Political Business Cycles in the Parliamentary Systems”, *Emerging Markets Finance and Trade*, Vol. 39, No.4, July-August 2003, pp. 24-39.
- WHITTEN, G. D. and H. D. PALMER; (1999), “Cross-National Analyses of Economic Voting”, *Electoral Studies*, 18(1), pp. 49-67.